

فلسفه اسلامی متأخر و دانش ما به جهان خارج

سید علی طاهری خرم‌آبادی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۴/۰۳ | تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۱۹

چکیده

از زمان دکارت و طرح استدلال‌های شکاکانه، دانش به جهان خارج یکی از دغدغه‌های فیلسوفان معرفت‌شناس غرب بوده است. این پرسش در فلسفه اسلامی سنتی مسئله نبوده است و در دوران اخیر و پس از آشنایی فیلسوفان مسلمان با فلسفه جدید غرب، برخی فیلسوفان اسلامی متأخر برای پاسخ به «شکاکیت درباره جهان فیزیکی»، در صدد اثبات وجود جهان مادی برآمده‌اند. تأملات آنها درباره موضوع به دو راهبرد متافیزیکی منتهی شده و آنها یا از راه توسل به «اصل علیت» و یا از راه «ضرورت مطابقت ادراک‌های حسی با اشیای فیزیکی» بر وجود جهان خارج استدلال کرده‌اند. این مقاله نشان می‌دهد که هیچ‌کدام از این استدلال‌ها نمی‌توانند مدعاهایشان را اثبات کنند. به علاوه حتی اگر استدلال‌های ایشان در اثبات نتیجه مورد نظر موفق باشند، استدلال معروف و قوی «از راه جهل» به نفع شکاکیت در برابر این استدلال‌ها مقاوم است.

کلیدواژه‌ها

شیء فیزیکی، ادراک حسی، علیت، مطابقت ضروری، استدلال از راه جهل.